TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Tết Ông Táo dưới góc nhìn của đạo Phật

ISSN: 2734-9195 07:05 22/01/2025

Khi nhìn nhận Tết Ông Táo dưới góc nhìn của đạo Phật, chúng ta nhận ra những bài học sâu sắc về nghiệp báo, trách nhiệm và đạo đức trong cuộc sống

Tết Ông Táo là một phong tục truyền thống lâu đời của người Việt, gắn liền với tín ngưỡng tôn kính Đức Thần Tào Quân. Theo dân gian, Ông Táo chính là người giám sát, ghi chép tất cả hành vi của gia chủ trong năm để báo cáo Ngọc Hoàng Thượng.

Khi nhìn nhận Tết Ông Táo dưới góc nhìn của đạo Phật, chúng ta nhận ra những bài học sâu sắc về nghiệp báo, trách nhiệm, và đạo đức trong cuộc sống.

Phong tục này không chỉ là dịp để tưởng nhớ mà còn giúp mỗi người thấu hiểu hơn về giá trị của sự tự giác và tu dưỡng tâm hồn.

Tín ngưỡng Đông Táo Quân và nghiệp báo trong đạo Phật

Theo truyền thuyết dân gian, Ông Táo là vị thần coi sóc việc bếp núc và duy trì đời sống gia đình. Mỗi năm, vào ngày 23 tháng Chạp, Ông Táo lên trời báo cáo Ngọc Hoàng về hành vi tốt xấu của gia chủ. Đây không chỉ là câu chuyện huyền thoại mà còn là biểu trưng cho việc nhắc nhở con người về trách nhiệm với bản thân và gia đình. Trong đạo Phật, tư tưởng này gần gũi với nguyên lý nghiệp báo: mỗi hành động, lời nói, và suy nghĩ đều để lại dấu ấn trong dòng nghiệp, quyết định hậu quả của cuộc đời mỗi người.

Phật giáo khuyến khích con người tu tập để tạo nghiệp thiện, hóa giải nghiệp xấu bằng cách sửa đổi hành động, sống từ bi, và phát triển trí tuệ. Nghi lễ cúng Ông Táo, vì vậy, không chỉ mang ý nghĩa tâm linh mà còn là dịp nhắc nhở chúng ta nhìn lại và đánh giá những việc đã làm trong suốt một năm qua. Điều này đồng thời tạo ra cơ hội để mỗi người sửa đổi, hoàn thiện chính mình và xây dựng những mối quan hệ tốt đẹp hơn.

Ảnh minh họa

Ý nghĩa chân thật của các nghi lễ

Theo tinh thần Phật giáo, nghi lễ cúng Ông Táo có thể được hiểu như một cách để tu dưỡng tâm hồn và thực hành đạo đức. Những ý nghĩa sâu sắc có thể kể đến bao gồm:

(1) Công đức và đạo đức gia đình: Lửa bếp trong văn hóa Việt Nam không chỉ là nơi nấu nướng mà còn biểu tượng cho sự ấm áp, hòa thuận trong gia đình. Việc giữ cho "*lửa bếp luôn cháy*" là biểu trưng cho việc duy trì hạnh phúc gia đình, nơi mà các thành viên sống đúng đạo lý, yêu thương và tôn trọng lẫn nhau. Điều này hoàn toàn phù hợp với giáo lý nhà Phật, nơi sự hòa hợp trong gia đình được xem là nền tảng cho một xã hội bình an. Sự ấm áp từ bếp lửa cũng là lời nhắc nhở rằng hạnh phúc gia đình không phải là điều tự nhiên mà có, mà cần sự chung tay xây dựng và gìn giữ từ mọi thành viên. Đây cũng chính là cơ hội để mỗi người tự đánh giá vai trò của mình trong việc xây dựng một mái ấm tràn đầy yêu thương.

(2) Mỗi ngày là một báo cáo: Trong đạo Phật, mỗi suy nghĩ, lời nói và hành động hằng ngày đều góp phần tạo nên nghiệp báo. Không cần chờ đến ngày 23 tháng Chạp, Phật giáo nhấn mạnh rằng từng khoảnh khắc đều là thời điểm để ta tự đánh giá bản thân. Nghi lễ cúng Ông Táo có thể được nhìn nhận như một dịp tập trung nhấn mạnh điều này, giúp chúng ta tự soi xét những gì đã làm

trong năm qua và chuẩn bị tinh thần sống thiện lành hơn trong năm mới. Việc này không chỉ mang tính nhắc nhở mà còn thúc đẩy một lối sống tỉnh thức, giúp con người ý thức được rằng mọi hành vi đều có ý nghĩa và hệ quả của nó.

(3) Lòng biết ơn và sự sẻ chia: Nghi thức thả cá chép tiễn Ông Táo về trời mang ý nghĩa nhắc nhở con người về lòng biết ơn đối với thiên nhiên và cuộc sống. Cá chép, với ý nghĩa "*vượt vũ môn hóa rồng,*" biểu tượng cho sự kiên trì và vươn lên. Qua hành động thả cá, chúng ta thực hành tấm lòng nhân ái, sẻ chia phước lành không chỉ cho con người mà còn cho muôn loài. Đây cũng là lời nhắc rằng lòng từ bi không chỉ dừng lại ở ý niệm mà cần được thể hiện bằng hành động cụ thể. Khi thực hành nghi thức này với tâm từ bi chân thành, chúng ta còn học được cách tôn trọng mọi sự sống, dù nhỏ bé đến đâu, đồng thời nhắc nhở bản thân rằng mọi sinh linh đều có quyền được sống và phát triển.

(4) Sự buông bỏ và làm mới: Nghi lễ tiễn Ông Táo không chỉ là hành động đưa tiễn mà còn biểu trưng cho sự buông bỏ những điều cũ, những gánh nặng trong năm qua. Điều này phù hợp với tinh thần "*xả bỏ*" trong Phật giáo, nơi con người được khuyến khích buông bỏ phiền não, sống nhẹ nhàng và tràn đầy năng lượng tích cực để đón chào những điều tốt đẹp trong tương lai. Sự buông bỏ ở đây không chỉ đơn thuần là những vật chất hữu hình mà còn là những gánh nặng tâm lý, những oán giận, sân hận mà chúng ta có thể đã mang theo trong suốt một năm dài. Đó là cơ hội để làm sạch tâm hồn, hướng tới sự thanh thản và an lạc trong tâm.

(5) Thực hành sự tỉnh thức: Nghi lễ cúng Ông Táo không chỉ là một nghi thức tín ngưỡng mà còn là cơ hội để mỗi người thực hành sự tỉnh thức, một yếu tố quan trọng trong Phật giáo. Khi chuẩn bị lễ vật, thắp hương, và cầu nguyện, mỗi hành động đều nên được thực hiện với sự chú tâm và lòng thành kính. Điều này giúp chúng ta sống chậm lại, trân trọng từng khoảnh khắc, và kết nối sâu sắc hơn với chính mình cũng như với những giá trị tinh thần cao đẹp.

Kết luận

Dưới góc nhìn của đạo Phật, Tết Ông Táo không chỉ là một phong tục dân gian mà còn là cơ hội để mỗi người tự soi xét lại bản thân, thực hành đạo đức và sống có ý nghĩa hơn. Thay vì chỉ thực hiện nghi lễ một cách hình thức, chúng ta có thể biến dịp này thành lời nhắc nhở sống hướng thiện, hướng tới chân-thiện-mỹ, và tạo nên một cuộc đời đáng sống. Hơn cả một tín ngưỡng, đây còn là dịp để vun đắp tinh thần trách nhiệm, lòng biết ơn và sự gắn kết trong gia đình. Một năm mới bắt đầu không chỉ bằng lời chúc mà còn bằng sự quyết tâm thay đổi và hoàn thiện chính mình, để cuộc sống mỗi ngày thêm phần ý nghĩa và an vui.

Tác giả: **Ngộ Minh Chương**

Chú thích: Ngộ Minh Chương là pháp danh của Nguyễn Văn Tiếng - đang làm giáo viên giảng dạy bộ môn Ngữ văn trường THPT tại TP.HCM, học viên Cử nhân Phật học Khóa X - Khoa ĐTTX - Học viện PGVN tại TP.HCM